

РОЗДІЛ I

СТРІЛЕЦЬ

I

Пустелею тікав чоловік у чорному — його переслідував стрілець.

Безмежна пустеля — апофеоз усіх пустель, — здавалось, існувала під небесним склепінням вічно й простиралася в усі боки до самого горизонту. Вона була сліпучо-білою, безводною й без будь-яких характерних особливостей ландшафту, за винятком розпливчастих, ледь помітних обрисів гір, що бовваніли на горизонті, та чортового зілля, яке спричиняє солодкі сновидіння, кошмари та смерть. Вряди-годи траплявся надгробний камінь, що слугував дороговказом, бо занесена піском стежка, яка перетинала тверду кірку солончаку, колись була трактом для диліжансів та возів. Відтоді світ зрушив із місця. Спорожнів.

На якусь коротку мить стрілець відчув запаморочення, ніби втратив орієнтацію. Світ здався ефемерним і якимось прозорим. Це відчуття минулося, і стрілець рушив далі, як і світ із неродючим ґрунтом, поверхнею якого він прямував. Він незворушно долав милю за милею, не поспішаючи й ніде не затримуючись. Навколо попереку, наче роздута сосиска, хилитався шкіряний бурдюк із водою. Майже повний. Багаторічне самовдосконалення у *кхефі* дозволило стрільцеві досягти п'ятого рівня. Якби він був праведником манні, то навіть не відчував би зараз спраги, а тільки з холодною відстороненістю спостерігав би за тим, як

організм втрачає воду, зволожуючи тріщини й темні внутрішні порожнини лише тоді, коли здоровий глузд велів йому це зробити. Та він не сповідував релігію манні, як і не був послідовником Людини Ісуса, і зовсім не вважав себе праведником. Він звичайнісінький пілігрим, який лише одне може сказати напевно: його мучить спрага. Проте, попри це, у нього не було особливого бажання пити. Якимось незбагненим чином це давало йому втіху. Саме це потрібно було країні, країна відчувала спрагу. Він прожив довге життя і мусив пристосовуватися, інакше став би нічим.

Під бурдюком — револьвери, ретельно достосовані до рук стрільця. До кожного була прикріплена пластина, бо ж дісталися вони йому в спадок від батька, у якого була менша вага, та й на зріст він був не таким високим, як його син. Два ремені схрещені над стегнами. Кобури промаслені так глибоко, що не розтріскаються навіть під цим нещадним сонцем. Рукоятки револьверів — із сандалового дерева, жовті, ретельно відполіровані. Нещільно прилягаючи до стегон, кобури погойдувалися на стрічках із сиром'ятної шкіри в такт ході. Від них фарба і тканина на боках джинсів майже стерлися, залишивши по собі дуги, схожі на посмішки. Від мідних гільз патронів у патронташі в різні боки розходилися геліографічні відблиски сонця. Патронів уже було менше. Ледь чутно потріскувала шкіра на кобурі.

Комір безбарвної, ніби дощ чи пил, сорочки був відкритий на шиї, у пробитих вручну дірках вільно погойдувався сиром'ятний шнурок. Капелюха не було. І ріжка, який стрілець колись носив із собою, теж уже багато років не було, того ріжка, що перед смертю випав із руки друга. Він тужив за ними обома.

Ставши біля пологого насипу дюни (хоча піску тут не було — пустелю вкривав твердий сланець, і навіть поривчасті вітри, що дули після настання темряви, не здіймали нічого, крім надокучливої шорсткої курави, схожої на порошок для чищення), він побачив розкидані залишки крихітного вогнища з підвітряного боку, там, де промені сонця зникають першими. Стрільця повсякчас тішило, коли він укотре вже натрапляв на такі друго-

рядні прикмети, що знову й знову підтверджували ймовірну людську природу чоловіка в чорному. Губи на розритому віспою, облупленому від сонця обличчі (тому, що від нього залишилося) розтягнулися в подобі моторошної кривої посмішки.

Авжеж, переслідуваний палив чортове зілля — єдине, що могло зайнятися у цій пустелі. Воно давало рівний елеїний вогонь і горіло повільно. Поселяни прикордоння розповідали, що демони живуть навіть у полум'ї. Зілля палили, але уникали дивитися на вогонь. Говорили, що демони заворожують, заманюють і затягують того, хто дивиться, у вогнище. І його там побачить дурень, який зазирне туди наступним.

Під рукою стрільця спалене зілля, викладене у формі знайомої ідеограми, розсипалося на сірий порошок, і знак утратив смисл. У попелі, крім обвугленого шматка бекону, не було нічого, і він, не задумуючись, з'їв його. Так було завжди. Ось уже два місяці стрілець переслідував чоловіка в чорному пустелею, цим нескінченним, до болю одноманітним очищувальним простором, і йому потрібні були інші сліди, а не гігієнічно-стерильні ідеограми багать, які розкладав чоловік у чорному. Жодної банки, пляшки чи бурдюка (сам стрілець, наче змія шкіру, скинув дорогою чотири такі мішки). Екскрементів він теж не знайшов і припустив, що чоловік у чорному їх закопував.

Можливо, вогнища були символами, кожен із яких відповідав одній великій літері в посланні. «Тримайся подалі, напарнику», — могло промовляти воно. Або «Кінець уже не за горами», чи навіть «Впіймай мене, якщо зможеш». Байдуже, про що вони повідомляли чи не повідомляли. Його не цікавили послання (навіть якщо то були саме вони). Ці рештки холодні, як і всі інші, — ось що важить. І все ж він наблизився. Знав, що вже перебуває ближче, але не знав, звідки йому це відомо. Якимось нюхом, можливо, довідався. Та це також не мало значення. Він ітиме, поки не станеться якась зміна, та навіть якщо нічого не зміниться, він усе одно піде далі. Як на те Божа воля, то вода буде навіть у пустелі — казали старі. На все воля Божа. Стрілець підвівся й обтрусив попіл із рук.

Інших слідів нема. Навіть якщо на твердій породі й могли залишитися якісь незначні рештки, їх, ясна річ, уже давно підхопив і забрав із собою гострий, наче бритва, вітер. Немає людських фекалій, немає викинутого сміття й жодних ознак того, де їх могли закопати. Нічого. Тільки ці охололі багаття вздовж древнього шляху, що веде на південний схід, і невтомний далекомір у голові стрільця. Хоча, звісно, було щось інше: стрільця притягувало на південний схід не просте відчуття напрямку. І навіть не сила магнетизму.

Присівши, він дозволив собі відпити з бурдюка. Згадав про миттєве запаморочення, яке пережив раніше, вдень: було таке відчуття, наче зв'язок зі світом обірвався, і він не знав, що воно могло означати. Чому це запаморочення викликало в пам'яті згадку про загублений ріг і смерть останнього з його старих друзів, якого він давно втратив на Єрихонському пагорбі? Та з ним досі залишалися револьвери — батькові револьвери, — і жодного сумніву в тому, що вони важливіші за ріг... ба навіть за друзів.

Чи ж не правда?

Це питання сповнило його якимось дивним, тривожним відчуттям неспокою, але оскільки іншої відповіді, крім украй очевидної, не було, стрілець вирішив відкласти його на потім. Окинувши поглядом пустелю, він подивився на сонце, яке вже хилилося до дальнього краю неба, що був не зовсім на заході (і це непокоїло). Він підвівся, зняв із пояса рукавички з сиром'ятної шкіри й заходився рвати чортове зілля, аби розкласти багаття на попелищі, яке залишив по собі чоловік у чорному. Ця гірка іронія, як і спрага, здалася стрільцеві дуже привабливою.

Тільки тоді, коли від дня залишилися лиш скороминуще тепло і злорадна помаранчева лінія-усмішка на монотонному горизонті, стрілець дістав із сумки кремінь і кресало. Він сидів, поклавши свої гунна¹ на коліна, і невпинно дивився на південний схід, у напрямку лінії гір. Він не сподівався побачити ні тонку цівку диму від нового вогнища, ні помаранчевий відблиск

¹ Пожитки.

полум'я, але все одно спостерігав, бо без спостереження не обійтися. До того ж воно давало якусь гіркотну втіху. *«Ти не побачиш того, що не шукаєш, шмаркачу, — сказав би Корт. — Ну ж бо, скористайся даром, яким наділили тебе боги».*

Але там не було нічого. Він був близько, відносно близько. Та недостатньо близько для того, щоби побачити дим у при-смерку чи помаранчевий відблиск багаття.

Приклавши кремінь до кресала, стрілець висік іскру на сухе пошматоване зілля, бурмочучи при цьому стародавні та все-владні слова, позбавлені будь-якого сенсу: «Іскро в п'їтьмі, а мій владика де? Себе я зраджу? Чи зостануся собою? Вогонь нехай на землю табору прийде». Дивовижно, але деякі слова й звички з далекого дитинства падали на узбіччя й залишалися позаду, а деякі міцно чіплялися за життя, з плином часу переростаючи в дедалі важчу ношу.

Він ліг, захистившись од вітру своїм невеличким щитом, щоби дим, який викликає марення, відносило в пустелю. Напря-м вітру був незмінним, тільки шерстяні очіски вряди-годи обер-талися по колу.

Зорі над головою, теж незмінні, не мерехтіли. Мільйони світил і світів. Приголомшливі сузір'я, холодний тон усіх спектральних кольорів. На його очах фіолетовий колір неба потьмянів, посту-пившись місцем чорному, як смола. Під Старою Матір'ю з'явився метеорит, накреслив коротку видовищну дугу і, блимнувши, згас. Полум'я відкидало чудернацькі тіні, поки чортове зілля, повіль-но згоряючи, набувало нових обрисів — не ідеограми, а зви-чайного хреста, що викликав якесь тривожне відчуття страху своєю значущою очевидністю. Викладаючи свій хмиз, стрілець думав не про красу, а про користь, і це відбилося в його формі. Вона свідчила про чорне й біле. Вона свідчила про людину, яка вирів-нює погані картини, що криво висять у дивних номерах готелів. Багаття горіло повільно, і полум'я було рівномірним, а в його розжареній серцевині танцювали примари. Стрілець цього не ба-чив. Поки він спав, два малюнки — мистецтво й ремесло — спла-вилися в один. Завивав вітер, ця відьма, в череві якої засів рак.

Час від часу капризний низхідний потік повітря здіймав вихор диму, жбурляючи його стрільцеві в обличчя, і той вдихав. Від цього нагромаджувалися сновидіння, так само як із якогось маленького подразника в мушлі може з часом вирости перлина. Іноді стрілець стогнав разом із вітром. Зірки дивилися на це згори так само байдуже, як споглядали вони війни, розп'яття, воскресіння. Йому б це теж сподобалося.

II

Він зійшов униз із останнього передгір'я, ведучи з собою мула, очі якого від спеки вже потьмяніли й повилазили з орбіт. Три тижні тому він проминув останнє містечко, і відтоді йому супутниками були сам лише спорожнілий тракт для диліжансів та зрідка — скупчення землянок поселян прикордоння. Земляні помешкання занепали, залишилися лише поодинокі хатини, у яких жили здебільшого прокажені й божевільні. Божевільних він вважав кращою компанією. Один із них вручив йому лісовий компас із іржостійкої сталі й попросив передати його Ісусові. Стрілець прийняв його з усією належною серйозністю й пообіцяв, що як побачить Його, то неодмінно віддасть компас. Він не думав, що це станеться, але все могло бути. Одного разу він уздрів тахіна — то був чоловік із головою крука, — але, почувши його привітання, незаконнонароджена істота сахнулася і втекла, викаркуючи щось подібне до слів, можливо, навіть прокльони.

Відтоді як позаду залишилася остання хатина, минуло п'ять днів, і він почав підозрювати, що більше вже на його шляху нічого не стрінеться, аж раптом, зійшовши на вершину останнього вивіреного схилу, побачив знайомі обриси обкладеного дерном провислого даху.

Поселянин (навдивовижу молодий чоловік зі сплутаною кучмою волосся червонуватого кольору, що доходило йому майже до пояса), віддавшись пориву, заповзято прополював клапоть землі, засаджений чахлою кукурудзою. Мул хрипло заревів, і це

привернуло увагу поселянина. Він підвів голову, і наступної миті лютий погляд його блакитних очей, ніби в мішень, втупився у стрільця. Поселянин був неозброєний — стрілець не помітив у нього ні стріли, ні палиці. Різко піднявши обидві руки, він похапцем привітав незнайомця, знову зігнувся в три погібелі й заходився енергійно полоти ряд кукурудзи, висаджений найближче до стіни землянки, перекидаючи через плече чортове зілля й жалюгідні кукурудзяні пагінці, що іноді потрапляли під руку. Його чуприну куйовдив вітер, який зараз дув просто з пустелі. Від вітру не було ніякого захисту.

Стрілець повільно спустився схилом, ведучи мула, на спині якого булькотіли бурдюки з водою. Зупинившись на краю кукурудзяної ділянки, що мала неживий вигляд, він зробив ковток із одного бурдюка, аби виділилася слина, і сплюнув на сухий ґрунт.

— Доброго тобі врожаю.

— І тобі теж, — відповів поселянин і випростався. Чутно було, як у його спині затріщали суглоби. У погляді, яким він окинув стрільця, не було страху. Відкритий клаптик шкіри на обличчі, що прозирає між бородою й чуприною, схоже, не зачепило гниття, а очі, хоч і трохи дикі, здавалися нормальними. — Довгих днів і приємних ночей тобі, незнайомцю.

— І тобі того самого, тільки вдвічі більше.

— А це вже навряд, — відповів поселянин і уривчасто реготнув. — У мене нема нічого, крім кукурудзи й бобів. Кукурудза дармова, а от за боби тре' шось давати. Їх іноді приносить чоловік. Надовго не лишається. — Поселянин коротко розсміявся. — Боїться привидів. І людиноптаха.

— Я його бачив. Людиноптаха, тобто. Він утік од мене.

— Так, він заблукав. Каже, що шукає місце Алгул-Сьєнто, тільки іноді називає його Блакитним Раєм чи Раєм, не доберу яким. Ти про таке чув?

Стрілець похитав головою.

— Ну... він не кусається й ні на що не сподівається, то й ну його в дупу. Ти є живий чи ти є мертвий?

— Живий, — відповів стрілець. — Ти говориш зовсім як манні.

— Я трохи пробув із ними, але то було не життя для мене. Вони занадто балакучі й завжди шукають щілини у світі.

І це правда, подумав стрілець. Народ манні завжди в дорозі.

Деякий час вони мовчки споглядали один одного, а потім поселянин простягнув руку:

— Я Браун.

Стрілець відповів потиском і назвався сам. Цієї миті охлялий крук, що сидів на верхівці низького даху, обкладеного дерном, каркнув. Поселянин показав на нього швидким жестом руки:

— Це Золтан.

Зачувши своє ім'я, крук іще раз каркнув і злетів до Брауна. Сів на голові поселянина й зручно вмовстився там, запустивши кігті в розкошланий чуб.

— Трахати тебе, — виразно прокаркав крук. — Тебе й коняку, на котрій ти приїхав.

Стрілець приязно кивнув.

— Боби, боби, музичний фрукт, — натхненно проспівав крук речитативом. — Їси-їси, а з дупи звук.

— Ти його цього вчиш?

— Гадаю, це все, що він хоче знати, — відповів Браун. — Яюсь пробував навчити його «Отче наш». — Його погляд помандрував десь за хатину, до безбарвної сланцевої пустелі, і на мить там затримався. — Та, схоже, «Отче наш» не для цього краю. Ти стрілець, чи не так?

— Так. — Він присів навпочіпки й витяг тютюн. Золтан спікірував з голови Брауна й сів, тріпочучи крильми, на плече стрільця.

— Я думав, вас уже не залишилося.

— Тепер бачиш, що це не так, правда ж?

— Ти прийшов із Внутрішнього Світу?

— Давно це було, — погодився стрілець.

— Там щось лишилося?

На це стрілець не відповів, але вираз його обличчя промовляв: цю тему краще не зачіпати.

— Переслідуєш того, іншого, так?

— Точно. — І вслід за цим пролунало неминуче питання: — Давно він тут пройшов?

Браун знизав плечима.

— Не знаю. Тут із часом щось дивне коїться. Як і з відстанню та напрямком. Понад два тижні тому. Менш ніж два місяці. Відтоді як він тут проходив, чоловік із бобами навідував мене двічі. По-моєму, шість тижнів минуло. Але я можу й помилятися.

— Їси-їси, а з дупи звук, — сказав Золтан.

— Він робив тут привал? — спитав стрілець.

Браун кивнув.

— Залишався на вечерю, так само як і ти, гадаю, залишишся. Трохи з ним покалякали.

Стрілець різко підвівся, і птах, невдоволено каркаючи, знявся з його плеча на дах. Дивне, трепетне заповзяття охопило стрільця.

— Що він казав?

Браун здивовано підвів брови.

— Він був не надто балакучим. Питав, чи бувають тут дощі, коли я тут з'явився, чи поховав свою дружину. Питав, чи вона була манні, і я сказав «так», бо схоже, що він це вже знав. Говорив переважно я, а для мене це не надто звично. — Він зробив паузу, яку порушувало тільки гучне зітхання вітру. — Він чаклун, правда?

— І не тільки.

Браун повільно кивнув.

— Я так і знав. Він витяг із рукава кролика, вже оббілового й готового відправитися в казанок. А ти теж?

— Хто, чаклун? — Стрілець розсміявся. — Ні, я просто людина.

— Тобі ніколи його не наздогнати.

— Я наздожену його.

Їхні погляди зустрілися, і раптом між ними виникло глибоке взаєморозуміння, що поєднало обох: поселянина на його сухому,

мов пух, клапті землі та стрільця на твердій кірці, що становила єдине ціле з пустелею. Стрілець потягнувся по кремінню.

— Тримай. — Браун витяг сірника із сірчаною голівкою й запалив його об свій брудний ніготь.

Стрілець підніс кінчик цигарки до вогника й затягнувся.

— Дякую.

— Мабуть, тобі треба наповнити бурдюки, — сказав поселенин, відвертаючись. — Криниця під навісом ззаду. Піду приготую обід.

Жваво переступаючи через ряди кукурудзи, стрілець зайшов за хатину. Джерело було на дні викопаного вручну колодязя, обкладеного камінням, щоб не осипалася крихка земля. Спускаючись хиткою драбиною, стрілець відзначив про себе, що робота над камінною кладкою, певне, тривала років зо два: перенесення каміння, вибирання землі, обкладання. Вода була чиста, але текла повільно, тож наповнювати бурдюки довелося довго. Коли другий бурдюк був майже наповнений, на край колодязя сів Золтан.

— Трахати тебе. Тебе й коняку, на котрій ти приїхав, — повідомив птах.

Від несподіванки стрілець здригнувся й подивився вгору. Глибина шахти колодязя сягала п'ятнадцяти футів, і Браун легко міг скинути в неї камінь, розбити йому голову й забрати все, що в нього було. Божевільний чи гнилий так би не вчинили, але Браун не належав ні до тих, ні до інших. Але Браун йому сподобався, тож він викинув цю думку з голови й наповнив бурдюк водою до кінця, бо на те воля Божа. Усе інше, на що була воля Божа, було справою *ка*, а не його турботою.

Переступивши поріг хатини й спустившись сходинокми, що вели вниз (підлога халупи була нижче рівня землі, щоб нічна прохолода проникала всередину й затримувалася), він побачив, як Браун вирізаною з твердої деревини грубою лопаткою засовує кукурудзяні кияхи в гарячу золу невеличкого багаття. На протилежних краях розстеленої ковдри сірувато-коричневого

кольору стояли дві пощерблені тарілки. У казанку над вогнищем починала закипати вода для бобів.

— За воду я також заплачу.

Не підводячи голови, Браун сказав:

— Вода — це дар від Господа, думаю, ти це знаєш. Боби приносить Татусь Док.

Стрілець розсміявся і всівся, спершись спиною на грубу стінку, склав руки й заплющив очі. Невдовзі ніздрі йому почав лоскотати запах смаженої кукурудзи. Пролунав звук, наче пересипають камінці: це Браун висипав у казанок сухі боби із паперового пакетика. *Стук-стук-стук* час від часу — невгамовний Золтан мірить кроками дах. Стрілець почувався виснаженим. Відколи він залишив позаду останнє на своєму шляху містечко Талл і весь той жах, що там стався, і потрапив сюди, він перебував у дорозі по шістнадцять, а часом навіть вісімнадцять годин на добу. І останні дванадцять днів ішов пішки, бо мул уже майже видихався й залишався живим тільки тому, що звик. Колись стрілець знав хлопця на ймення Шимі, у якого був мул. Шимі вже немає, нікого немає, залишилися тільки двоє: він і чоловік у чорному. До нього доходили чутки про інші землі, що лежать за межами цього краю, землі, що потопають у зелені Серединного Світу, але в це важко вірилося. У цій пустелі зелень здавалася дитячою вигадкою.

Стук-стук-стук.

Два тижні, сказав Браун, або навіть усі шість. Не має значення. У Таллі були календарі, й там пам'ятали чоловіка в чорному, бо, проходячи через містечко, він зцілив одного старого. Звичайного собі старого, що помер від зілля. Старого тридцяти п'яти років від народження. І якщо Браун не помилявся, відтоді стрілець значно скоротив відстань, що розділяла їх із чоловіком у чорному. Але далі була пустеля. І пустеля могла перетворитися на пекло.

Стук-стук-стук...

Позич мені крила, пташко. Я випростаю їх, і мене підхопить потік вітру.

Він спав.

III

Браун розбудив його за годину. Вже стемніло. Єдиним джерелом світла був тьмяний блиск темно-червоних жаринок, згорнутих у купку.

— Твій мул здох, — сказав Браун. — Співчуваю. Обід готовий.

— Як?

Браун здвигнув плечима.

— Спікся й зварився, як іще? Харчами перебираєш?

— Ні, я про мула.

— Просто відкинув копита. Схоже, то був старий мул. —

I з нотками вибачення: — Золтан виклював очі.

— Ох. — Цього можна було чекати. — Та нічого.

Коли вони сіли до ковдри, що слугувала столом, Браун здивував його вкотре, промовивши коротку молитву: попросив дощу, здоров'я і духовного зростання.

— Ти віриш у загробне життя? — спитав стрілець, коли Браун клав йому на тарілку три качани гарячої кукурудзи.

Браун кивнув.

— По-моєму, це якраз воно.

IV

Боби були, як кулі, кукурудзу не вгризти. Надворі, гуляючи навколо піддашка, що був на рівні землі, зітхав і завивав господар-вітер. Стрілець їв швидко, жадібно, запиваючи їжу водою, вихлебтав чотири чашки. Посеред вечері за дверима раптом пролунав стукіт, схожий на кулеметну чергу. Браун підвівся і впустив Золтана. Птах перелетів через кімнату й набурмосено всівся в кутку.

— Музичний фрукт, — пробурмотів він.

— Тобі ніколи не хотілося скуштувати його? — спитав стрілець.

Поселянин розреготався.

— У балакучих тварюк, мабуть, жорстке м'ясо. Птахи, пухнастики-шалапути, людські боби. Певне, їх важко жувати.

Після вечері стрілець запропонував Брауну свого тютюну. Той із задоволенням узяв.

«Зараз, — подумав стрілець, — почнуть розпитування».

Але Браун не ставив питань. Він курив тютюн, що багато років тому був вирощений у Гарлені, і дивився на жаринки вогнища, що догоряли. У хижі вже стало помітно холодніше.

— І не введи нас у випробування, — зненацька пророчим тоном сказав Золтан.

Стрілець підскочив, наче в нього вистрілили. Раптом його охопила впевненість у тому, що все це ілюзія, нав'яна йому чаклунством чоловіка в чорному, котрий якимось абсурдним способом, що спантеличував, користуючись символами, намагався йому щось повідомити.

— Ти знаєш, де Талл? — раптом спитав він.

Браун кивнув.

— Я проходив через нього, коли пробирався сюди. Одного разу ходив туди, аби продати кукурудзу й пропустити чарчину віскі. Того року був дощ. Падав, може, хвилин п'ятнадцять. Земля наче відкрилася й поглинула його. А за годину була така сама біла й суха, як завше. Але кукурудза. Господи! Росла на очах. Це було не так уже й погано. Але її можна було *почути*, наче від дощу в неї з'явився рот. Не надто щасливі були звуки. Вона ніби зітхала й стогнала, витикаючись із-під землі. — Він зробив паузу. — У мене була зайва, тому я взяв і продав її. Татусь Док сказав, що сам може продати, але він би мене точно надурив. Тому я пішов сам.

— Тобі не сподобалося те місто?

— Ні.

— Мене там ледь не вбили, — зізнався стрілець.

— Та невже?

— Б'юся об заклад на свій годинник. А ще я вбив людину, котрої торкнулася рука Бога, — продовжив стрілець. — Тільки то був не Бог. То був чоловік, що тримає у рукаві кролика. Чоловік у чорному.

— Він влаштував тобі засідку.

— Твоя правда.

Вони дивилися один на одного в сутінках. Мить балансувала на обертонах завершеності.

Зараз точно *почнеться розпитування*.

Проте в Брауна досі не було питань. Його цигарка догоріла, від неї лишився тільки недопалок, що димів, але коли стрілець поплескав по своєму капшуківі, поселянин заперечно похитав головою.

Золтан неспокійно посовався, хотів був щось сказати, але передумав.

— Думаю, чи не розповісти тобі про той випадок? — спитав стрілець. — Зазвичай з мене не надто добрий оповідач, але...

— Бува, розповіси — і легшає на душі. Я послухаю.

Стрілець добирав слів, якими можна було б почати, і не знайшов.

— Мені треба відлити, — сказав він.

Браун кивнув.

— Відлий у кукурудзу, будь ласка.

— Авжеж.

Він піднявся східцями і вийшов у темряву. Над головою яскраво сяяли зірки. Дув поривчастий вітер. Стрілець спрямував струмінь сечі на суху, як пух, грядку кукурудзи й почав її поливати аркоподібними рухами. Його сюди привів чоловік у чорному. Цілком імовірно, що Браун і є той самий чоловік. Він міг бути...

Стрілець одігнав від себе ці непотрібні й тривожні думки якнайдалі. Єдина непередбачувана обставина, яку він не навчився долати, — імовірність того, що його спіткало божевілля. Він пішов назад у хатину.

— Уже розібрався, зачаклований я чи ні? — весело поцікавився Браун.

Стрілець застиг на крихітній площадці мов укопаний. Потім повільно опустився й сів.

— Це спало мені на думку. То ти зачаклований?

— Навіть якщо й так, мені це не відомо.

Користі з такої відповіді було — як кіт наплакав, але стрілець вирішив облишити цю тему.

— Я почав розповідати тобі про Талл.

— То як, росте містечко?

— Воно мертво. Я вбив його, — сказав стрілець і задумався, чи не додати таке: *«А зараз уб'ю тебе, хоча б тому, що мені не хочеться спати з одним розплющеним оком»*. Але невже він докотився до такого? Якщо так, навіщо взагалі продовжувати свій шлях? Навіщо, коли він перетворився на те, що сам переслідує?

— Мені від тебе нічого не треба, стрільцю, єдине, що я хочу, — бути тут, коли ти підеш далі. Я не благатиму тебе залишити мені життя, але це зовсім не означає, що воно мені вже не потрібне, бодай на деякий час.

Стрілець заплющив очі. У голові роїлися думки.

— Скажи мені, хто ти такий, — хрипко промовив він.

— Просто людина. Яка не бажає тобі зла. І я досі хочу слухати, якщо ти маєш бажання говорити.

На це стрілець не відповів.

— Гадаю, ти почуватимешся ніяково, якщо я тебе не попрошу, — сказав Браун, — тож я прошу. Будь ласка, розкажи мені про Талл.

Стрілець здивовано відзначив, що цього разу слова знайшлися. Він почав говорити, затинаючись на кожній фразі, але поволі оповідь стала плавною, хоча й дещо монотонною. Стрілець відчув дивне збудження. Його розповідь тривала до пізньої ночі. Браун не перебивав. І крук теж.

V

Мула він купив у Прайстауні, і коли вони наблизились до Талла, тварина була ще бадьорою. Сонце сіло годину тому, але стрілець не спинявся: спочатку дорогоюказом йому слугували відблиски вогнів міста в небі, а потім — надприродно чіткі звуки піаніно в дешевому барі, що награло «Гей, Джуд». Шлях